

Д-р Јованка Денкова

МОСТОВИ од Светислав Ракиќ како **БЕСЕДА СО СЕБЕ**

(Светислав Ракиќ: *Мостови*, Мало сонце, Штип, 2008)

Последната збирка поезија на Светислав Ракиќ, *Мостови*, во издание на „Мало сонце“ од Штип, во август 2008 година, е најеклатантен доказ дека овој наш сограѓанин подеднакво успешно поетски кореспондира како со најмладите, така и со возрасните читатели. Во збирката *Мостови* се поместени вкупно 40 песни поделени во три циклуси: 1) *Мостови* 2) *Во лабораторијата на зборот* и 3) *Во собата на срцето*.

Вака композираната стихозбирка му дала поетска слобода на авторот да проговори за различни аспекти од минатото, носталгијата по младоста, првите младешки возбуди, копнеж по традицијата, сегашноста, посветеност на семејството, внатрешните дилеми и сеништа, итн. Се работи за современа поезија исткаена од поетовиот стремеж да се нурне во сферите на своето битие, кон историското и херојското, кон секојдневното и навидум баналното, но толку посакуваното и засекогаш изминато и изгубено, како и за обидот да ја дешифрира енигмата на човековото битисување во епицентарот на современото и да ги демаскира лагите и малициозноста латентно сокриени зад превезот на ординарното и прозаично живеење.

Не случајно првиот циклус во кој поетот вкомпонирал 14 песни е насловен како **Мостови**. Ваквиот подбор на наслов е во корелација со симболиката на мостовите како трајни сведоштва, како градби кои многузборливо алудираат на поетовата опсесија од мислата за минувањето на времето и поетовата потрага по „огнената пајажина на летните пладниња“ од минатото (**Нешто ќе остане**). Поетот е вознемирен од фактот дека токму „неискажаните зборови“ меѓу луѓето нанижани „како монистри“ остануваат да печат, бидејќи: „Нешто некажано, / а од кажаното поболно што било... (**Нешто ќе остане**)“. Затоа кај поетот е присутен оној исконски страв од немоќта да се зачува себеси од мракот околу себе, мрак кој пред него добива и своја физиономија, мракот „црна дупка зјапнатина“ (**Немоќ**). Од мракот се јавуваат скриени силуети кои ријат, подриваат, и болката му ја откриваат, па затоа поетот егзалтирано им

порачува: „Не копај скриен, прикриен, / под плаштот на лагата стутулен... “ (**Дивокопач**). Во таква психолошка состојба кога поетот е загледан во „испразнетата соба на душата“, клучот на разбирањето меѓу луѓето тешко може да се најде, бидејќи: „Влезот и излезот се заклучени / со различни клучеви“ (**Клучеви**).

Во една минијатурна група на песни од овој циклус поетот вплел и благи еротски елементи. Такви се песните *Задоцнети патници* и *Твоите очи*. Овде на показ е авторовата загледаност во минатото, кон оние светли мигови од раната младост кои тој ги нарекува *задоцнети патници*, кога поетот се обидува „да излезе од детето“ и го повикува споменот на „бакнежите...немирно растрчани по ливадите“ (**Задоцнети патници**) на неговата младешка срамежливост. Емотивен пункт кон кој медитира се очите и усните на саканата од кои копнее да научи да го чита „врелиот шепот“ за да ги слушне „сите заобиколени вистини / и измислини невестини“. Водејќи го низ лавиринтите на „бессонот, рассонот,/ недосонот...“, поетот се себеизмачува со прашањето за смислата на навраќањето кон оние „штавени времиња“ чие „болно завивање“ само го терориза и раскинува(**Твоите очи**).

Навраќање кон спомените од детството е, исто така, еден од магистралните мотиви во поезијата на Светислав Ракиќ. Во песната **Слатко од цреши** семејната традиција на правење слатко е само иницијален поттик кој имплицира длабоки сензибилни евокации кои го откриваат поетовиот микрокосмос од времињата кога саканите очи личат на „презреани цреши“.

Меѓутоа, ни историското минато не останало изолирано од опсервацијата на овој поет. Во песната **Остај ми ги кулите**, набљудувајќи ги кулите на Исарот, Светислав Ракиќ поставува паралела меѓу сегашноста и минатото и недвосмислено алудира на предавничката политика кон нашата земја што се води и однадвор, но и одвнатре. Во тој контекст, поетот егзалтирано извикува: „Не мавтај возгорден со барјакот на срамот / дури високо го креваш мечот на поробувачот / истиот што главата на прадедоти ја спасри / и ги обесчести сите наши прамајки / сите наши прасестри и нашите праќерки...“. Поетот ја користи песната и зборот како оружје со кое прави обид да ги освести заблудените, заскитаните, загубените, со зборовите: „Тргни го превезот од очите на заблудата / опул фрли на кулите силни, надвременски / див пркос на времето невремено...“.

Како и кај многу други современи македонски поети, така и во оваа поезија ќе ја сретнеме опсесијата од сонот. Токму во сферите на сонот, поетот се навраќа на оние времиња кога се обидува да ги открие тајните на љубовта и да ја угаси „*жедта на првороденчињата на љубовта*“. Споменот исткаен „*од маглите на сонот / и ветриштата на јавето*“ останува засекогаш скриен во него како „*прва причесна / и последна тајна вечера*“. Поетот пасионирано медитира свесен дека веќе „*Ништо не е исто*“ и останува „*жеден, прегорен, / по капка вода од кладенчињата на твоите очи*“ (**Меѓу сонот и јавето**).

Вториот циклус од стихозбирката *Мостови*, насловен како **Во лабораторијата на зборот**, донесува десет песни. Во овој дел, се чини како поетот да ги ставил на проба своите способности за слободна симбиоза на зборовите. Но, тоа е само навидум така. Еклатантен пример за тоа се песните *Проценка*, *Цер*, *Како камче во совеста* и песната *Аманет*. Во песната „**Како камче во совеста**“ поетот ја демонстрира силата на зборот, непремолк, сликовито презентирајќи го како рушител, уништувач на разбирањето меѓу луѓето: „*Како да го запрам непремолкот.../.../ а да не го срушам мостот / што се спружил како закана / над новата бездна*“. Во песната **Аманет** поетот ја детектира и екстрахира силата во ликот на светителот, каде бара „*благослов да нацрпиш / за племето многустрадно...*“. Силата е во верата, верата наша вековна е „*тој топол оган што со галеж срце разигрува*“, бидејќи таа е надежта „*за сите прежднети, / за сите прегладнети, / за многустрадните...*“.

Третиот циклус насловен како **Во собата на срцето** донесува шеснаесет песни. Во нив поетот повторно разработува традиционални поетски теми, како: љубовта кон семејството и кон најблиските, тага заради минувањето на времето, загледаност во минатото и други, но им приоѓа крајно мунициозно. Сите мотиви во овој циклус ги обединува - болката. Болката е централен мотив во почетната песна од овој циклус - **Безимена сила**. Поетот резигнирано воочува: „*Последователно се пентрам / Од еден до друг врв на болката*“, но набргу чувствува дека му надоаѓа некоја безимена сила на која не ѝ го знае потеклото. Со неа лесно ги совладува разочарувањата во животот заради некогашните „*големи идеали*“ кои се трансформирале во „*осакатени птици*“. Веќе во следната песна со наслов **Инает**, поетот ја пронаоѓа силата во цврстината на духот и христијанското уверување дека секој си го носи крстот:

„...и твојот крст од поцрнет јантар/ на грбот свиткан ше го носам/ и со песна во очите/ ќе го изодам патот/ до нашата Голгота/ каде и да е...”. Поетот знае дека нема да се загуби себеси сè додека пред себе ја има насмевката на саканите. Таа е факелот со кој поетот излегува од мракот што сака да го проголта. И во овој трет циклус од стихозбирката *Мостови*, мошне фреквентна е поетовата фасцинација од сонот и ноќта. Во него егзистира една таква мала група на песни, меѓу кои се: *Идилична песна*, *Срцето на ноќта*, *Трампа*... Во песната **Трампа** затскриен под превезот на ноќта, поетот се навраќа на некои минати спомени, од едно поинакво време, со голема желба да се врати во младоста, па макар тоа и последно да му е: „О, ти, преслатка измамничке,/ невенчана невесто на сонот,/ .../, нахрани ми ја мислата,/ раздени ми го денот,/ расцветај ми ја радоста/ - ослепи ме/(...)/ а потем-/ и мене однеси ме...”. Евидентно е дека поетскиот јазик е исклучително обичен, колоквијален и мошне натурален, но сепак, поетот создава такви поетски слики кои се одраз на неговата длабока и импресивна загледаност во дамарите на своето битие и во кои реалното се меша со надреалното, свесното со несвесното. Во мракот на ноќта, бессонот ги поттикнува, но и сокрива подзаборавените и „истинати мераци -/ да не воскреснат,/ да не ме издадат...”(**Срцето на ноќта**).

Во одделни песни прашањето кое го мачи поетот е минливоста на времето, безвреме. Таква е песната **Иконостас** каде поетот е раскинуван од сознанието дека Хроносот е неумолив во своето заминување, а во песната **Страв** меланхолично констатира: „Експресниот воз на времето/ ги прегазува луѓето/ како мравки/.../ а мравка сум и самиот на неговите шини...”, за да во следната песна - **Деца** ја прифати детската игра како начин да се надвлее „експресниот воз на времето”. Од тие причини се обраќа кон саканата со зборовите: „Уште тебе да те научам/ како да играш криенка со брчките/ па обајцата да останеме деца”.

Во една група на песни поетот ја изразува својата замисленост пред енигмата на животот. Во **Збунета песна** нерешителноста пред разновидните искушенија и дилеми со кои се соочуваме во секојдневниот, банален живот, израснуваат до митски димензии, па затоа тој егзалтирано извикнува: „Пред секоја крстосница на животот/ наидувам на прашалник - лево или десно?/ Очите се вртат лево, а чекорот влече десно,/ како да не знам која ног во кој

чевел треба". Наоѓајќи се постојано во недоумица, барајќи надеж, спокој, а наоѓајќи ја само „сувата рака на болката“, единственото што му преостанува е само разочарано да констатира: „Не, никако не се снаоѓам пред тие/ излакатени крстосници на животот“. Од тие причини, откривајќи ја ништожноста на нашиот живот, во песната **Пат** поетот е уверен дека патиштата што ги градел сиот живот исчезнуваат со нашето земно заминување: „Овој пат,/ од мене што почнува,/ во мене крај ќе скраси/ и со мене ќе исчезне...“.

Стихозбирката *Мостови* не случајно завршува со песната **И покрај сè**. И покрај болката, меланхолијата, носталгијата по младоста, времето на детството, поетот на крај ја изнесува маестралната идеја за големината и силата на највозвишеното човеково чувство - љубовта. Љубовта кон чедото, кон најблиското, кон најсаканото е таа која на поетот му дава сила „патиштата на смислата да ги дооди“, благодарение на љубовта кон чедото кај поетот се зародува надеж која „татни во дамарите на сите отфрлени“ и му дава сила да издржи, да продолжи, да се надрасне себе. Љубовта е најголемиот, најцврстиот мост кој човековото срце може да го изгради и да постои за вечни времиња.